

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2019.04.116>

УДК 330.3:338.4:658

Б.С. ДУБ, здобувачка наукового ступеня доктора філософії (економічні науки)
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна
(orcid.org/0000-0001-8060-1970)

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТРИК, МЕТОДІВ І ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: оцінювання економічної безпеки підприємства, методи, інструменти, підходи, метрики.

Розглянуто якісні та кількісні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства, виконано їх типізацію за різними ознаками. Наведено основні критерії, за якими визначається об'єкт оцінювання. Систематизовано та узагальнено методи (інструментарій), підходи та групи в оцінюванні економічної безпеки підприємств, організації, установ.

Вступ. Ризики зовнішнього та внутрішнього середовища змушують підприємства, організації, установи адаптуватись і формувати системи захисту. Системи економічної безпеки підприємств спрямовані саме на забезпечення ефективної діяльності і подальшого зростання та розвитку. Для функціонування цих систем необхідне врахування наявного стану підприємства та постійне відслідковування будь-яких змін. Адекватне оцінювання економічної безпеки підприємства, ефективності системи чи діяльності відповідного структурного підрозділу допомагає вчасно реагувати та вносити необхідні корективи, ухвалювати ефективні управлінські рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику економічної безпеки підприємства загалом і методику її оцінювання зокрема досліджували Т.Г. Васильцев [1], Л.О. Волошук [2], С.М. Ілляшенко, Н.П. Карачина [3], О.А. Антонян [4], К.С. Дяченко [5], Г.В. Козаченко [6], В.Ю. Халіна [7], Н.М. Пилипенко [8], Т.М. Янковець [9], Г.М. Черняк [10], О.М. Ляшенко, В.П. Пономарьов та інші фахівці. Вітчизняні науковці розробили певний масив методик і запропонували застосування відомих методів оцінювання економічної безпеки підприємства. Проте наявні напрацювання досі є недостатніми для широкого застосування на практиці і мають низку недоліків із погляду теорії. Крім того, чітко не визначено перелік методів і підходів, які можуть бути використані в оцінюванні економічної безпеки підприємств; у більшості публікацій наводяться кілька підходів, опис та характеристика яких постійно повторюються, без будь-якої додаткової інформації. Тому актуальним є завдання упорядкувати цю сферу економічної безпеки підприємства (далі ЕБП) і навести якнайповнішу систему методів і підходів в її оцінюванні.

Мега статті — узагальнення основних принципів, підходів і методів у сфері оцінювання економічної безпеки підприємства.

Результати дослідження. Дотримання принципів оцінювання ЕБП забезпечує адекватні результати оцінювальної діяльності, краще розуміння стану підприємства та ухвалення ефективніших управлінських рішень. В оцінюванні ЕБП використовують три групи принципів: методологічні (загальні, концептуальні положення в оцінюванні, без урахування специфіки підприємства, загроз та ринку), методичні (розкривають сутність оцінювання ЕБП) та операційні (безпосередньо пов'язані з конкретними умовами певної компанії, організацією оцінювання, наявними ресурсами та бізнес-процесами).

До методологічних принципів належать:

- науковість та об'єктивність (оцінювання з використанням наукових методів, вилучення суб'єктивності оцінок);

- незалежність (максимальне уникнення впливу сторонніх осіб на процес та результат оцінювання);

- повнота, різноманітність і системність (метою оцінювання є повний аналіз ситуації, варто уникати фрагментарних деформованих даних, прагнути до достатності й повноти вхідної та вихідної інформації);

- узгодження й однотипність (учасники процесу оцінювання мають спільне розуміння поняття і бачення процесу);

- цільове призначення (оцінювання для поліпшення наявного стану підприємства, пошук шляхів розвитку, визначення тенденцій тощо);

- критеріальна визначеність (використання конкретних шкал вимірювання, початкових точок відліку для подальшої порівнюваності результатів та об'єктивності оцінок);

- поєднання статичної та динаміки (варто прагнути поєднати оцінки стану на конкретний момент та аналіз тенденцій, змін процесів).

Методичні принципи оцінювання економічної безпеки підприємства ґрунтуються на базових економічних постулатах та теорії управління ризиками. До них належать:

- комплексність (упродовж усього процесу управління ЕБП оцінювання всіх ризиків та джерел потенційних загроз із визначенням і класифікацією ключових за ступенем впливу, частотою, масштабом наслідків тощо);

- принцип порівнюваності рівня ризику з рівнем дохідності та фінансовими можливостями компанії (рівень ризику будь-якого проєкту, процесу не повинен перевищувати рівня

дохідності від його реалізації, у протилежному разі варто відмовитись від нього; підприємство має приймати лише ті ризики, які не спричинять значної шкоди його фінансовому стану і провадженню діяльності у майбутньому, обсяг потенційних втрат повинен бути не більшим за витрати на страхування);

- принцип економічної доцільності (загальний процес управління ЕБП має надавати більше вигод, аніж затрат; загальні витрати на проведення оцінювання повинні бути не більшими, ніж збитки від реалізації цих ризиків).

Окрім методичних принципів у процесі реалізації функції оцінювання ЕБП важливо враховувати особливості внутрішнього та зовнішнього середовища, стратегію та політику підприємства. Операційні принципи за міжнародними стандартами передбачають п'ять етапів управління ЕБП: визначення небезпек, ризиків, загроз; кількісне та якісне оцінювання; консультування та комунікація, перегляд та коригування у разі необхідності.

Для кількісного чи якісного дослідження системи економічної безпеки підприємства можуть застосовувати різні методики. Класифікація підходів, методів, способів оцінювання економічної безпеки досить умовна, бо поняття економічної безпеки підприємства фахівці трактують по-різному, у рамках одного підходу можуть бути застосовані кілька технік тощо. Ще однією проблемою оцінювання ЕБП є те, що у роботах науковців склад пропонуваніх показників часто не відповідає об'єкту оцінювання [6, с. 202].

Можна виокремити такі види підходів:

1. За ступенем використання математичного апарату: кількісні, якісні.

2. За масштабом охоплення: експрес-методи, фундаментальні (деталізовані).

3. За універсальністю використання: загальні, спеціальні (вузьке використання — галузеві методики, розроблені для конкретного підприємства тощо).

4. За урахуванням попередніх періодів: динамічний, статичний.

5. За формалізованістю / об'єктивністю: експертні оцінки, формалізовані оцінки, змішані.

6. За способом аналізу: економіко-логічні (традиційні), економіко-математичні та евристичні.

7. За масштабом оцінювання ЕБП: відносно вузький (виключно на основі аналізу фінансо-

вого стану та фінансових результатів із використанням небагатьох методів фінансового аналізу), ширший підхід (додатково за показниками загальної економічної, інвестиційної активності; інтегральними показниками фінансової стійкості; багатофакторних дискримінантних моделей прогнозування банкрутства; *SWOT*-аналізу та інших методів).

8. За часом виникнення і частотою використання в оцінюванні економічної безпеки підприємства: традиційні (базуються на оцінці ефективності та надійності функціонування первинної ланки економіки, які передбачають оцінку функціональних складників (показників) ефективності функціонування підприємства і захисту його майна та ресурсів; на основі аналізу показників фінансової стійкості підприємства, що базуються на теоріях розпізнання кризових чи некризових станів підприємства в майбутньому; методи прогнозування банкрутства); нетрадиційні (співвідношення величини бруто-інвестицій підприємства і ресурсів, необхідних для інвестиційної підтримки умов економічної безпеки; визначення ринкової вартості та економічної захищеності капіталу підприємства; оцінка стану розвитку підприємництва, виявлення системних ризиків його розвитку; визначення рівня криміналізації економіки; оцінка рівня ризику господарської діяльності) [1, с. 43].

9. За визначенням складових ЕБП:

- функціональний підхід (декомпозиція ЕБП за функціональною ознакою — функціями забезпечення ЕБП, типові складові частини: фінансова, інтелектуально-кадрова, управлінська, техніко-технологічна, інформаційна, політико-правова, екологічна, силова);

- ресурсний (за ресурсною ознакою: економічну безпеку слід формувати через виокремлення загроз кожному з видів корпоративних ресурсів підприємства — безпека капіталу, персоналу, інформації та технології, виробничих фондів, прав);

- ресурсно-функціональний / інвестиційний (за напрямом витрат ресурсів на забезпечення функціональних складників ЕБП. Типові складові ті самі, що і в функціональному);

- стратегічний (на засадах теорії системи збалансованих показників: фінанси, кадри, бізнес-процеси, контрагенти);

- системний (за системною ознакою: підприємство та система його ЕБП як система

елементів, притаманних будь-якій галузі. Типові складові частини — технологічна, ресурсна, фінансова, соціальна) [2, с. 228].

10. За спрямованістю аналізу: позитивні (оцінюють рівень безпеки, потенціал захищеності тощо), негативні (оцінюють рівень впливу загроз, ймовірність реалізації ризику, обсяг потенційних збитків тощо).

11. За представленням результатів: графічні / графоаналітичні (пелюсткова діаграма, матриці, тримірна графічна модель), дескриптивні.

12. За способом отримання результатів (основним інструментарієм): лінгвістичні, математичні, табличні, графічні, графо-аналітичні.

13. За об'єктом.

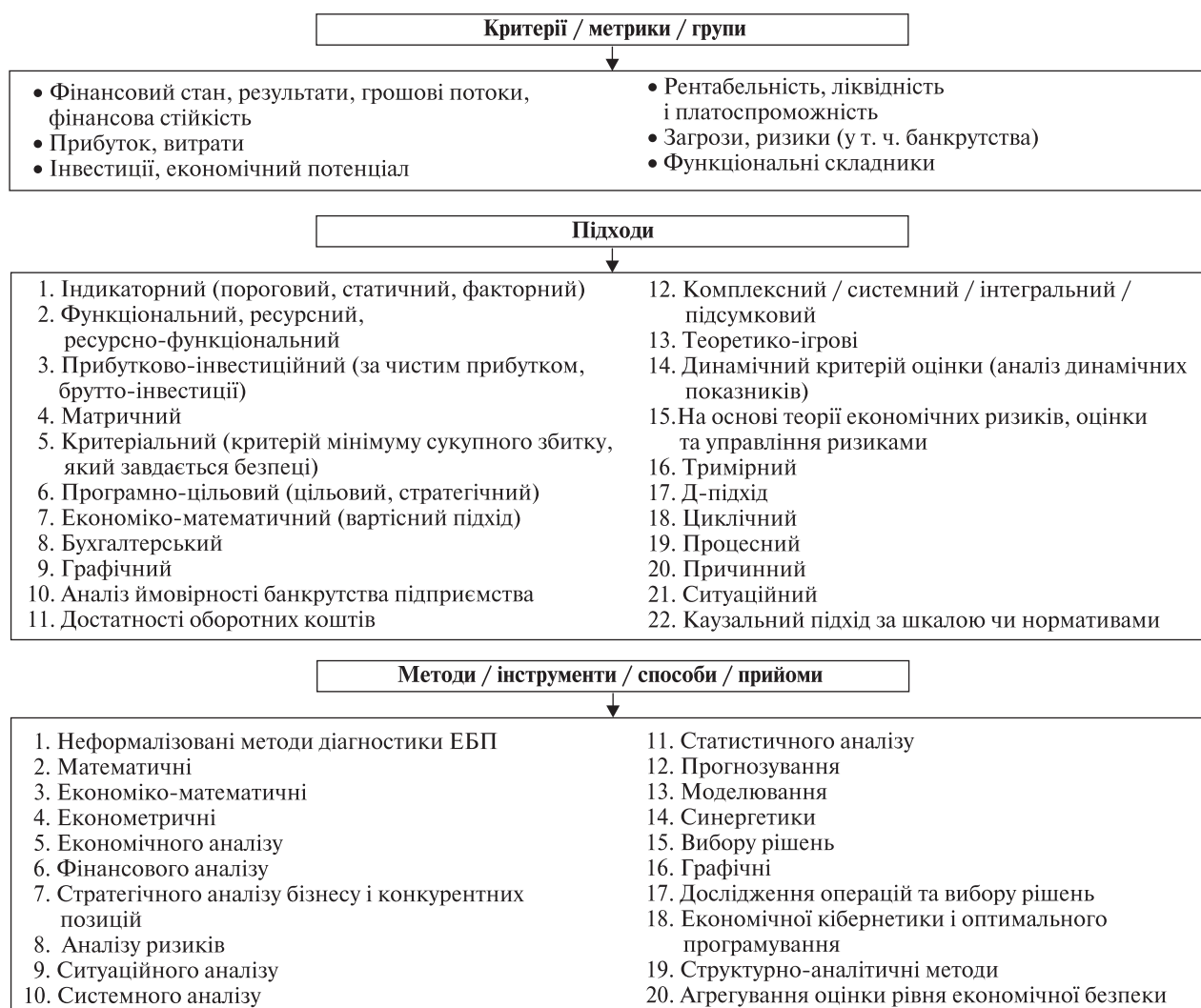
14. За методикою визначення оцінних показників: коефіцієнтний підхід (коефіцієнт покриття, абсолютної ліквідності, рентабельності тощо), індексний (розрахунок динамічних показників зміни стану об'єкта дослідження в часі — темп зростання, приросту), агрегатний (розрахунок абсолютних показників за спеціальними методиками — нормальні джерела фінансування запасів, результат господарсько-фінансової діяльності).

15. За методикою дослідження: динамічний (ретроспективний) аналіз показників, порівняльний (зіставлення фактично досягнутого із середньогалузевим або середнім у групі аналогічних підприємств), еталонний (порівняння із певним стандартом).

16. За напрямом формування інформаційної бази: критеріальні (беруть абсолютні — натуральні або вартісні — значення ключових показників; якщо вихідні дані якісні, сформовані на належному рівні, то ці методи видаються найточнішими), експертні методи; розрахунково-аналітичні, аналогові.

17. За стратегічною спрямованістю оцінювання: стратегічні (аналіз економічного потенціалу, інвестиційної привабливості), тактичні (аналіз показників витрат, рентабельності, платоспроможності, фінансових результатів, структури активів, джерел капіталу, грошових потоків, фінансового ризику).

18. На основі оцінювання фінансово-економічного стану, визначення інтегральних показників, систем аналізу фінансової безпеки, методу програмно-цільового управління та розвитку, оцінки ризиків, методик діагностики банкрутства.

Методи, підходи і критерії оцінювання економічної безпеки підприємства

Джерело: укладено автором.

Загальна підбірка критеріїв, перелік підходів та методів оцінювання економічної безпеки підприємства наведені на рисунку.

Групувальними ознаками обрано метрики з огляду на те, який саме об'єкт підлягає оцінюванню як визначник стану системи економічної безпеки (наявність та абсолютні суми прибутку-збитку, коефіцієнти фінансової стійкості, обсяг інвестицій, математичний вираз ризиків, рівень рентабельності, ліквідності тощо), підходи як сукупність однотипних способів вимірювання ЕБП і методи як сукупність прийомів, завдяки яким реалізуються окремі завдання в оцінюванні економічної безпеки підприємства.

Критерії є основоположним елементом у системі оцінювання ЕБП, спираючись на які можна визначити підхід і прийоми. У межах

одного підходу можуть застосовуватись кілька методів. Комплексні програми оцінювання передбачають використання кількох метрик.

Інструментарій оцінювання ЕБП охоплює такі методи:

1. Неформалізовані / якісні (абстрактно-логічні — аналітичний метод, деталізація, узагальнення, соціологічний: рейтинговий, фактографічний, моніторинг, фундаментальний, технічний).

2. Математичні: традиційні методи обробки інформації, факторний аналіз, функціональний, методи оптимізаційного вирішення економічних задач, балансовий прийом, елімінування, відсоткові числа, диференціальний, логарифмічний, інтегральний аналіз, диференціальне та інтегральне числення, розрахунок простих і складних відсотків, теорії нечітких

систем (нечіткі множини та нечітка логіка), метод аналізу ієрархій (Сааті).

3. Економіко-математичні: адитивні моделі, лінійної факторної залежності, методи середньої арифметичної / геометричної, рейтингової оцінки, таксономічного аналізу, радара; дискримінантний аналіз (одно- та багатфакторний), методи розпізнавання образів, системний аналіз, імітація, моделювання, ділові ігри, математичне програмування, математичний аналіз, дослідження операцій, математична теорія оптимальних процесів, методи експертних оцінок і мозкового штурму, інші економіко-математичні методи (лінгвістичні, логічні, алгебраїчні).

4. Економетричні: гармонійний, матричний, спектральний аналіз, міжгалузевий баланс, виробничі функції.

5. Економічного аналізу: попарного порівняння, аналіз чутливості, групування, балансовий, графічний (три групи: загальнонаукові, економіко-логічні, економіко-математичні або математичні, статистичні, економічні).

6. Фінансового аналізу: метод суми місць, рангів, методика аналізу фінансових звітів (горизонтальний / часовий аналіз, вертикальний / структурний, трендовий, коефіцієнтів), діагностика ймовірності банкрутства, метод якості використання грошових потоків — оцінки фінансової стійкості (абсолютні та відносні показники), аналітичний метод, чутливості показників, коефіцієнтний метод, метод розрахунку інтегрального показника.

7. Стратегічного аналізу бізнесу і конкурентних позицій: *BSC*, вивчення профілю організації, «5 × 5», «Перелік чотирьох питань», *SWOT*, *VRIO*, стратегічні карти, *STEP*-аналіз, модель Портера, *SPACE*-аналіз, бенчмаркінг, функціонально-вартісний і портфельний аналіз, аналіз конкурентоспроможності фірми Ж. Ламбена, Модель *ADL/LC*.

8. Аналізу ризиків: *VaR*, *EaR*, матриця загроз, бальної оцінки, маржинальний (розрахунок точки беззбитковості і маржинального прибутку підприємства, тобто аналіз беззбитковості або сприяння доходу), індекси небезпеки, рейтинговий метод, причинно-наслідковий аналіз, ризик в абсолютному виразі, інтегральна оцінка ризику, оцінка ефективності захисних заходів, ризик у відносному вираженні як відношення можливих збитків до деякої базової величини (обсяг майна підпри-

ємства, загальні витрати ресурсів або сподіваний прибуток), імітаційна модель Д. Герца, метод оцінки прибутковості активів *SAPM*, метод еквівалентів, аналіз документації, картки Кроуфорда, метод номінальної групи, ідентифікація головної причини.

9. Ситуаційного аналізу: фінансово-економічні з використанням показників економічного та фінансового аналізу, економіко-математичні та евристичні (експертні методи).

10. Системного аналізу: експертних оцінок (анкетування, опитування / інтерв'ю, аналітичні доповідні записки, індивідуальні аналітичні методи — Дельфі, матриці, цільових обговорень, інвентаризації вузьких місць, контрольних запитань, методи оцінки узгодженості) та групові / колективні експертні методи (експертиза, мозковий штурм, експертні комісії, вербально (лінгвістично)-числова шкала Харінгтона, дискусія, метод колективної генерації ідей, морфологічного аналізу, синектика), метод аналогій, ранговий метод, максимальної правдоподібності, теорії штучного інтелекту.

11. Статистичні / статистичного аналізу / математичної статистики: метод головних компонент; методи порівняльного аналізу, багатовимірного статистичного аналізу (залежність, екстраполяція трендів, кореляційний, регресійний, дисперсійний, таксономічний, коінтеграційний, компонентний, кластерний, аналіз часових рядів тощо), статистичних середніх, логістична регресія, непараметричні методи оцінки зв'язку, метод головних компонент, побудова гістограм, розподіл частот, перевірка відповідних гіпотез за критеріями Персона та ін., статистичне спостереження, абсолютні, відносні, альтернативні та середні величини, ряди динаміки, балансовий, групування, порівняння, ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, диференційний, логарифмування, прийом виділення «вузьких місць» і «провідних ланок», графічний, табличний та індексний, бінарної та бальної оцінки.

12. Прогнозування: аналізу й обробки сценаріїв, евристичний, метод експоненціального згладжування (модель Брауна), екстраполяція (параметричних залежностей, тимчасових тенденцій).

13. Моделювання: графічне, економіко-математичне, лінійне; оптимальне, динамічне, математичне програмування, кібернетичні моделі, описові, прогностичні, передбачувані, нор-

мативні операційні моделі (оптимізаційні, імітаційні, ігрові), імітаційне, теорія множин і нечітких множин, нечітке моделювання графів, матричний підхід, теорія ймовірності, системний аналіз; лінійне, нелінійне, динамічне та опукле програмування, оптимальне управління, потокові моделі, динамічного планування, імітаційного динамічного моделювання (*System Dynamics Simulation Modeling*), метод системної динаміки (*System Dynamics*), когнітивне моделювання, моделі життєвих циклів, теорія динамічних систем, теорії штучних нейронних мереж, логічне моделювання — побудова сценаріїв, систем показників, аналітичних таблиць; машинна імітація, математичні, аналоговий метод.

14. Синергетики: побудова семантичного диференціала, методи нелінійної динаміки, нелінійних систем, теорії хаосу та теорії катастроф.

15. Ухвалення рішень: прогнозування інверсій, вільних асоціацій, морфологічного аналізу, номінальної групи, техніки Дельфі, конференції ідей.

16. Графічні: матричні, метод дерева цілей (графи, що відповідають матричній, лінійній, деревоподібній структурам), мережеві методи, теорія графів, мережеве планування, способи графічного відображення взаємозв'язків, пропорцій, структури тощо.

17. Дослідження операцій та ухвалення рішень: теорії ігор, графів, масового обслуговування, побудова дерева цілей / рішень, мережеве планування, *ABC*-аналіз.

18. Методи економічної кібернетики і оптимального програмування (лінійне, нелінійне, динамічне програмування): матричні методи, теорія виробничих функцій, теорія міжгалузєвого балансу.

19. Структурно-аналітичні методи: ієрархічна декомпозиція, побудова семантичного диференціала.

20. Агрегування оцінки рівня економічної безпеки: метод сум, рівнів розвитку, геометричної середньої тощо.

У практичній реалізації процесу оцінювання ЕБП можуть бути застосовані спеціалізовані програмні пакети. На початкових стадіях функціонування систем ЕБП часто використовують наявне офісне програмне забезпечення (електронні таблиці, бази даних) для першочергового формування процедур і подальшого визначення потрібного функціона-

ла. Програма оцінювання формується відповідно до потреб підприємства, внутрішніх зв'язків між відділами, наявності програмного забезпечення тощо. Наведена систематизація критеріїв, підходів і методів може бути використана як довідкова система у межах програмного забезпечення підприємства з економічної безпеки. Також перелік методів і підходів може слугувати частиною бази знань оцінювальної діяльності у системі економічної безпеки підприємства.

Висновки. Зовнішнє та внутрішнє середовище динамічне, мінливе, постійно впливає на систему економічної безпеки та підприємство загалом. Саме через цей вплив повністю спрогнозувати стан підприємства у майбутньому неможливо. Разом із ретроспективними розрахунками на певний момент в управлінні економічною безпекою підприємства видається потрібним постійно враховувати стратегії та місії компанії, галузєвих особливостей, визначення результативності діяльності та економічного потенціалу тощо. А для оцінювання варто використовувати декілька груп методів і підходів задля отримання якнайповніших даних про стан системи ЕБП.

Результатом дослідження є узагальнення основних підходів і методів у сфері оцінювання економічної безпеки підприємства. На практиці саме повний перелік критеріїв, підходів і методів оцінювання допомагає обрати найприйнятніший метод (підхід) для конкретних умов певного підприємства. Знаючи всі варіанти можливої оцінювальної діяльності, експерт може обрати з них оптимальний за наявних умов.

Наукова новизна полягає у систематизації метрик, підходів і прийомів оцінювання економічної безпеки підприємства, що, на відміну від відомих публікацій, надає повну упорядковану систему, а не розрізнені окремі підходи чи показники. Практична можливість використання полягає у зручнішій навігації оцінювальної діяльності із чітким переліком інструментів для фахівця чи менеджера, що сприяє ефективнішій оперативній роботі та ухваленню кращих стратегічних рішень.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у визначенні переваг та недоліків наявних методів, формуванні методики комплексного оцінювання економічної безпеки підприємств із урахуванням галузевої специфіки та удосконаленні відомих підходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення. Львів: Арал, 2008. 384 с.
2. Волошук Л.О. Класифікація підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислового підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 5. С. 224—231.
3. Карачина Н.П. Методичний інструментарій оцінювання економічної безпеки підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Логістика*. 2010. № 690. С. 302—309.
4. Антонян О.А., Афанасьєва С.М. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств: порівняльний аналіз. *Восточно-Европейський журнал передових технологій*. 2013. № 6 (3). С. 30—34.
5. Дяченко К.С. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 4 (5). С. 31—36. <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2015.47410>
6. Козаченко Г.В., Вахлакова В.В. Об'єкти та підходи в оцінюванні економічної безпеки підприємства як основні елементи оцінної системи. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: кол. моногр. в 3 т. За заг. ред. В.О. Онищенко та Г.В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ, 2016. Т. 1. С. 185—208.
7. Халіна В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. *Економічні науки*. 2014. № 1. С. 173—181.
8. Пилипенко Н.М. Розвиток методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=595> (дата звернення: 10.07.2019).
9. Янковець Т.М. Взаємозв'язок потенціалу, економічної безпеки та розвитку економічних систем. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 66—73.
10. Черняк Г.М. Оцінювання рівня економічної безпеки енергетичних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ»*. 2015. Вип. 12. С. 159—166.

Надійшла 22.07.2019

REFERENCES

1. Vasylytsiv T.H. Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia. Lviv: Aral, 2008. 384 p. [in Ukrainian].
2. Voloshchuk L.O. Klyasifikatsiia pidkhodiv ta metodiv formuvannia analitychnykh instrumentiv otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky promyslovoho pidpriemstva. *Ekonomika: realii chasu*. 2014. No. 5. P. 224-231 [in Ukrainian].
3. Karachyna N.P. Metodychni instrumentarii otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Lohistyka*. 2010. No. 690. P. 302-309 [in Ukrainian].
4. Antonian O.A., Afanasieva S.M. Pidkhody do otsiniuvannia rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: porivnialnyi analiz. *Vostochno-Evropejskij zhurnal peredovyh tehnologij*. 2013. No. 6 (3). P. 30-34 [in Ukrainian].
5. Diachenko K.S. Metodychni pidkhody do otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnoi haluzi. *Tehnologicheskij audit i rezervy proizvodstva*. 2015. No. 4 (5). P. 31-36. <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2015.47410> [in Ukrainian].
6. Kozachenko H.V., Vakhlakova V.V. Obiekty ta pidkhody v otsiniuvanni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva yak osnovni elementy otsinnoi systemy. Ekonomichna bezpeka: derzhava, rehion, pidpriemstvo: kol. monohr. v 3 t. Za zah. red. V.O. Onyshchenka ta H.V. Kozachenko. Poltava: PoltNTU, 2016. Vol. 1. P. 185-208 [in Ukrainian].
7. Khalina V.Yu. Metodychni pidkhid shchodo otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*. 2014. No. 1. P. 173-181 [in Ukrainian].
8. Pylypenko N.M. Rozvytok metodychnykh pidkhodiv do otsinky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Efektivna ekonomika*. 2017. No. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=595> [in Ukrainian].
9. Yankovets T.M. Vzaiemozviazok potentsialu, ekonomichnoi bezpeky ta rozvytku ekonomichnykh system. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2015. No. 9. P. 66—73 [in Ukrainian].
10. Cherniak H.M. Otsiniuvannia rivnia ekonomichnoi bezpeky enerhetychnykh pidpriemstv v umovakh yevrointehatsii. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "KPI"*. 2015. Iss. 12. P. 159-166 [in Ukrainian].

Received 22.07.2019

Б.С. Дуб

Черкасский национальный университет
имени Богдана Хмельницкого, г. Черкассы, Украина

СИСТЕМАТИЗАЦИЯ МЕТРИК, МЕТОДОВ И ПОДХОДОВ К ОЦЕНИВАНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотрены качественные и количественные подходы к оценке экономической безопасности предприятия, проведена их типизация по разным признакам. Приведены основные критерии, по которым определяется объект оценки. Систематизированы и обобщены методы (инструментарий), подходы и группы в оценке экономической безопасности предприятий, организаций, учреждений.

Ключевые слова: оценка экономической безопасности предприятия, методы, инструменты, подходы, метрики.

B.S. Dub

Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8060-1970

SYSTEMATIZING METRICS, METHODS AND APPROACHES TO ASSESS THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

The article considers qualitative and quantitative approaches to assessing the economic security of an enterprise, and their typing is performed on various grounds. There are given the basic criteria by which the object of evaluation is determined. Methods (tools), approaches and groups in assessing the economic security of enterprises, organizations and institutions are systematized and generalized.

The purpose of article is to generalize the main approaches and methods in the in the field of assessing the economic security of the enterprise.

For quantitative / qualitative research of the enterprise economic security system one can apply different methods. Risks of external and internal environment are forcing enterprises, organizations, institutions to adapt and to form protection systems. The enterprises' economic security systems are aimed precisely at ensuring effective activity and further growth and development. The functioning of these systems requires taking into account the existing state of the enterprise and constant monitoring of any changes. Adequate assessment of the company economic security, the effectiveness of the system or the activities of the relevant structural unit helps to respond promptly and make the necessary adjustments, make effective management decisions.

The external and internal environment is dynamic, volatile, constantly affecting the economic security system and the enterprise as a whole. It is because of this influence that it is impossible to fully predict the state of the enterprise in the future. But together with retrospective calculations at a certain point in the management of the company economic security, it seems necessary to constantly take into account the strategy and mission of the company, sectoral features, determine the effectiveness of the activity and economic potential, etc. And for assessment, one should use several groups of methods and approaches to get the most complete information on the state of the enterprise economic security.

Keywords: assessment of enterprise economic security, methods, tools, approaches, metrics.